Як написати перекладознавчу роботу

Методичні вказівки з написання курсових та кваліфікаційних робіт

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет романо-германської філології
Кафедра лінгвістики та перекладу

Як написати перекладознавчу роботу

Методичні вказівки з написання курсових
та кваліфікаційних робіт. Для студентів та магістрантів
освітньо-професійної програми “Переклад”

Київ 2025

УДК 001.81::81'25 (072)

Як написати перекладознавчу роботу. Методичні вказівки з написання курсових та кваліфікаційних робіт. Для студентів та магістрантів освітньо-професійної програми “Переклад” / Видання друге, оновлене, виправлене. А.М.Козачук, С.І.Меркулова, О.Є.Мілова ; Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Факультет романо-германської філології. Київ, 2025. 78 с.

Рекомендовано вченою радою Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, протокол №1 від 28.01.2025 р.

Посібник містить методичні вказівки щодо написання курсових та кваліфікаційних робіт з перекладознавства, які включені до навчальних планів освітньої програми «Переклад (англійська мова)» бакалаврського та магістерського рівня. Адресований студентам 3-4 курсів бакалаврського рівня, студентам магістратури Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, науковим керівникам, а також ширшому колу осіб, які здійснюють перекладознавчі дослідження.

© Факультет романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, 2025.

© Козачук А.М., Меркулова С.І., Мілова О.Є., 2025.

Зміст

Передмова. Місце перекладознавчих досліджень у навчальному плані 5
Розділ 1. Типи робіт та етапи їх виконання 7
1.1. Типи робіт за структурою та змістом 7
1.1.1. Дослідницька робота 7
1.1.2. Перекладацький проєкт 9
1.1.3. Перекладацько-дослідницький проєкт змішаного типу 12
1.2. Типи робіт за рівнем 15
1.2.1. Курсова робота 15
1.2.2. Кваліфікаційна робота першого (бакалаврського) рівня 17
1.2.3. Кваліфікаційна робота другого (магістерського) рівня 18
Розділ 2. Загальні рекомендації до написання усіх видів робіт 21
2.1. Вибір матеріалу дослідження 21
2.2. Виконання перекладу 22
2.3. Укладання та опрацювання вибірки 23
2.4. Теоретична частина роботи 26
2.5. Методологія 28
2.6. Практична частина роботи 29
2.7. Інші структурні частини роботи 31
2.7.1. Титульний аркуш 31
2.7.2. Зміст 33
2.7.3. Вступ 34
2.7.4. Загальні висновки 36

2.7.5. Список використаних джерел 37
2.7.6. Додатки 41
2.7.7. Анотація 42
2.8. Перевірка роботи на наявність текстових збігів 43
Розділ 3. Технічні вимоги та обсяг робіт і їхніх частин 45
Розділ 4. Поради щодо апробації та оприлюднення попередніх результатів дослідження 54
Розділ 5. Підготовка до захисту 57
Додатки 59
А. Стратегії перекладу 59
Б. Прийоми перекладу 63
В. Схема перекладацького аналізу тексту (адаптована версія за Крістіаною Норд) 71
Г. Короткий українсько-англійський глосарій 73
Список джерел 76

Передмова. Місце перекладознавчих досліджень у навчальному плані

Освітня програма «Переклад» передбачає вироблення низки компетенцій, серед яких здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, проведення досліджень на належному рівні, здійснення наукового аналізу і структурування мовного/мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів, вільного користування спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень та ін.

З урахуванням цього, у навчальному плані передбачено декілька видів робіт, спрямованих на виконання дослідження на відповідному рівні. Зокрема це такі роботи:

1. **Курсова робота з перекладознавства.** У робочій програмі 2020 року впровадження виконується у 5 семестрі (3 курс), форма контролю – залік.

2. **Кваліфікаційна робота першого рівня (бакалаврського).** Виконується на 4 курсі, офіційна форма контролю у 8 семестрі.

3. **Кваліфікаційна робота другого рівня (магістерського).** Виконується у 10-11 семестрах, офіційна форма контролю в 11 семестрі.

Зазначена робота може бути декількох різних видів, виконується на вибір студента з обов'язковим погодженням з відповідальним працівником випускової кафедри та затвердженням на засіданні вченої ради Факультету: (а) дослідницька робота, (б) перекладацький проєкт, (в) перекладацько-дослідницький проєкт

змішаного типу. В усіх випадках робота виконується англійською мовою.

Курсова і дипломна кваліфікаційна робота є окремою позицією в навчальному плані й оцінюється за 100-бальною шкалою. Бал за дослідницьку роботу враховує виконання дослідження, його якість, відповідність технічним вимогам до оформлення, доповідь на захисті, дотримання плану виконання та інших регламентних показників. Бал за перекладацький проєкт, крім зазначених вище критеріїв, враховує також якість виконаного перекладу.

У тексті цього методичного посібника всі іменники на позначення людей слід вважати гендерно нейтральними незалежно від їх граматичного роду.

Розділ І. Типи робіт та етапи їх виконання

1.1. Типи робіт за структурою та змістом

1.1.1. Дослідницька робота

Дослідницька робота передбачає опрацювання, як мінімум, однієї пари текстів – мовою оригіналу і мовою перекладу (англо-українська мовна пара, напрямок перекладу – будь-який). Допускається також дослідження одного тексту оригіналу і декількох його перекладів, виконаних різними перекладачами. В окремих випадках також можливо досліджувати переклад одного тексту різними мовами – в такому випадку будуть задіяні українська, англійська і друга іноземна мова, яку студент вивчає в межах освітньої програми.

Матеріал дослідження може також включати і серію текстів одного автора, або одного жанру/стилю, або написані в межах одного часового періоду (тривалістю не більше 50 років).

Тема роботи присвячена окремому перекладознавчому аспекту, який детально розглядається у текстах оригіналу та перекладу. Тема обов'язково узгоджується з науковим керівником і затверджується на засіданні випускової кафедри та вченої ради Факультету.

Основні етапи проведення дослідження у такому випадку будуть:

- пошук текстів оригіналу і перекладу;

- визначення об'єкта і предмета дослідження, тобто, що саме планується дослідити у вибраних текстах (затвердження формулювання теми, написання вступу);
- опрацювання теоретичної бази в межах своєї та дотичних до неї тем (підбір літератури і написання першого, теоретичного розділу);
- опрацювання текстів, укладання вибірки;
- опрацювання укладеної вибірки (написання другого, дослідницького (практичного) розділу);
- написання висновків;
- оформлення списку літератури, додатків, чистового варіанту роботи;
- перевірка роботи на наявність текстових запозичень;
- захист роботи.

Дослідницька робота має таку типову структуру:
- титульний аркуш;
- анотація;
- зміст;
- вступ;
- розділ 1 (з поділом на 2 підрозділи);
- розділ 2 (з поділом на 2 підрозділи);
- висновки;
- список літератури;
- додатки (за потреби).

Приклад змісту курсової роботи, умовна тема – Translation of phraseological units in R.L.Stephenson's *Treasure Island* novel:

Contents

Introduction
Chapter 1. Theoretical background of studies of phraseology

within the translation scope
1.1. Typology of phraseological units
1.2. Traditional strategies in translation of phraseological units
Chapter 2. Rendering of phraseological units in Ukrainian version of R.L.Stephenson's novel
2.1. System of phraseological units and their stylistic functions
2.2. Strategies and techniques in translation of *Treasure Island*
Conclusions
References
Appendices

Таким чином, у першому розділі розглядаються різні теоретичні аспекти в межах обраної теми, а у другому – як ці аспекти реалізовані у конкретному матеріалі дослідження. При цьому не висувається категоричної вимоги про чітке відмежування теорії та практики в різних розділах. Так, у першому, теоретичному, розділі рекомендується також додати декілька прикладів із власного матеріалу дослідження для ілюстрування розглянутих явищ. У другому, практичному, розділі, за потреби, дозволяється подекуди цитувати окремі наукові праці. За обсягом другий розділ повинен бути не менше, ніж перший. Детальніше про кожну структурну частину роботи – див. відповідні підрозділи далі у тексті.

1.1.2. Перекладацький проєкт

Перекладацький проєкт характеризується більш практичною спрямованістю у порівнянні з дослідницькою роботою, однак дослідницький компонент у ньому теж присутній. Основна відмінність полягає в тому, що у

перекладацькому проєкті потрібно досліджувати власний переклад, а не іншого автора. Власне переклад і його дослідження відбувається в межах англо-української мовної пари у будь-якому напрямку.

У темі перекладацького проєкту на першому (бакалаврському) рівні вказується назва та авторство тексту оригіналу, на другому (магістерському) рівні – певна перекладознавча проблема та назва тексту, на матеріалі якого вона розглядається. Тема обов'язково узгоджується з науковим керівником і затверджується на засіданні випускової кафедри та вченої ради Факультету.

Основні етапи роботи над перекладацьким проєктом:

- пошук тексту оригіналу, який буде потрібно перекласти;
- затвердження формулювання теми, написання вступу;
- виконання перекладу (тексти оригіналу і перекладу входять у перший розділ роботи);
- критичний первинний аналіз власного перекладу, визначення об'єкта і предмета дослідження укладання вибірки;
- опрацювання теоретичної бази в межах тематики та напрямів, дотичних до об'єкта і предмета (підбір літератури і початок роботи над другим розділом);
- опрацювання укладеної вибірки (написання другого, розділу);
- написання висновків;
- оформлення списку літератури, додатків, чистового варіанту роботи;
- перевірка роботи на наявність текстових запозичень;
- захист проєкту.

Перекладацький проєкт має таку типову структуру:

титульний аркуш;
анотація;
зміст;
вступ;
розділ 1 (містить паралельні тексти оригіналу і перекладу);
розділ 2 (з поділом на 3 або більше підрозділів);
висновки;
список літератури;
додатки (за потреби).

Приклад змісту перекладацького проєкту, умовна тема – Translation project: *Sightseeing in Louth* by Bernadet Smith:

Contents

Introduction
Chapter 1. Translation of *Sightseeing in Louth* by B.Smith
Chapter 2. Rendering Irish realia in Ukrainian translation of B.Smith's *Sightseeing in Louth*
2.1. Notes on the author's biography and the text's style
2.2. Types of realia in translation studies
2.3. Basic translation techniques applied in rendering realia
Conclusions
References
Appendices

Таким чином, перший розділ присвячений лише перекладу (у цьому прикладі переклад виконаний з англійської мови українською).

У другому розділі детально досліджується і розкривається один з аспектів виконаного перекладу; цей аспект відображається у назві розділу.

Рекомендується поділити розділ на 3 частини, з яких у п.2.1 подається літературно-критичний огляд перекладеного тексту крізь призму жанрово-стилістичних особливостей доби, історії написання, біографії автора тощо; у п.2.2 здійснюється огляд теоретичної основи дослідження (з власними прикладами), у п.2.3 необхідно детально представити зазначений у заголовку розділу аспект власного перекладу. За необхідності дозволяється цитувати окремі наукові праці з належним оформленням цитат і посилань на джерела. За обсягом підрозділ 2.3 (або сумарний обсяг частин, на які він поділяється) повинен бути не менше, ніж 2.2. Детальніше про кожну структурну частину роботи – див. відповідні підрозділи далі у тексті.

1.1.3. Перекладацько-дослідницький проєкт змішаного типу

Цей тип роботи містить одночасно ознаки традиційної дослідницької роботи та перекладацького проєкту. Спочатку виконується критичний перекладознавчий аналіз уже наявного перекладу або декількох паралельних перекладів одного тексту та обґрунтування створення нової версії перекладу цього тексту. Після цього подається власний текст перекладу, який супроводжується розгорнутим перекладацьким коментарем.

Як правило, дослідження наявних перекладів та виконання власного відбувається в межах англо-української мовної пари у будь-якому напрямку.

У темі проєкту вказується конкретна перекладознавча проблема та назва тексту, на матеріалі якого вона розглядається. Тема обов'язково узгоджується

з науковим керівником і затверджується на засіданні випускової кафедри та вченої ради Факультету.

Основні етапи роботи над перекладацько-дослідницьким проєктом:

- пошук текстів оригіналу і перекладу;
- визначення об'єкта і предмета дослідження, тобто, що саме планується дослідити у вибраних текстах (затвердження формулювання теми, написання вступу);
- опрацювання теоретичної бази в межах своєї та дотичних до неї тем (підбір літератури, написання половини першого, дослідницького розділу);
- опрацювання текстів, укладання вибірки;
- опрацювання укладеної вибірки (завершення роботи над першим, дослідницьким розділом);
- виконання перекладу цілого тексту або його частини (другий розділ);
- доповнення вибірки паралельними одиницями із власного перекладу;
- написання перекладацького коментаря (третій розділ);
- написання висновків;
- оформлення списку літератури, додатків, чистового варіанту роботи;
- перевірка роботи на наявність текстових запозичень;
- захист роботи.

Перекладацько-дослідницький проєкт має таку типову структуру:

- титульний аркуш;
- анотація;
- зміст;
- вступ;
- розділ 1 (з поділом на 2 або більше підрозділів);

- розділ 2 (містить паралельні тексти оригіналу і перекладу);
- розділ 3 (з поділом на 2 або більше підрозділів);
- висновки;
- список літератури;
- додатки (за потреби).

Приклад змісту перекладацького проєкту, умовна тема – Translation of Deviated Speech Behaviour in M. Gregory's *Mother and Her Nice Children*:

Contents

Introduction
Chapter 1. Deviated speech behaviour as translation challenge
1.1. Notion of speech behaviour in linguistics: hierarchical approach
1.2. Deviated speech behaviour as a feature of style in *Mother and Her Nice Children*
1.3. American slang, children's speech and French accent in G.Halas's translation of M.Gregory's narrative
Chapter 2. Translation of *Mother and Her Nice Children* by M.Gregory
Chapter 3. Strategies of translating deviated speech behaviour into Ukrainian
3.1. Use of domestication in translation
3.2. Foreignization in the narrative translation
Conclusions
References
Appendices

У роботі цього типу перший розділ присвячений аналізу перекладу, який вже існує. Рекомендується дотримуватися «класичної схеми» подачі наукового

матеріалу, де спочатку потрібно зробити огляд теоретичної бази дослідження, представити методику дослідження, розглянути практичні результати дослідження, а також обґрунтувати потребу у створення ще одного перекладу цього тексту.

У другому розділі подається текст власного перекладу. Його потрібно оформити так, як перший розділ перекладацького проєкту.

У третьому розділі детально досліджується і розкривається один з аспектів виконаного перекладу; цей аспект відображається у назві розділу. Він повинен бути пов'язаний із темою роботи.

За обсягом текст перекладу (без врахування обсягу оригіналу) повинен становити приблизно 25-35% основної частини роботи. Приблизне співвідношення розділів 1 і 3 – 3:2.

Важливо розуміти, що наведені приклади структури та змісту робіт є типовими, але не єдиними можливими. Студент може структурувати роботу так, як вважає за необхідне в залежності від теми та матеріалу дослідження. У будь-якому випадку структуру роботи необхідно узгодити з науковим керівником.

1.2. Типи робіт за рівнем

1.2.1. Курсова робота

Курсова робота є першою обов'язковою науковою роботою здобувачів. Вона виконується на 3 курсі протягом 5 семестру. Студентам рекомендується обрати матеріал

дослідження у кінці 4 семестру. Як правило, курсова робота належить до робіт дослідницького типу.

Орієнтовний графік виконання роботи:

1 Попередній вибір матеріалу дослідження, робоче формулювання теми – травень-вересень.

2. Затвердження теми, призначення наукового керівника – вересень.

3. Робота над вступом і першим розділом – до середини жовтня.

4. Робота над другим розділом – до середини листопада.

5. Робота над висновками, уточнення вступу – до початку грудня.

6. Передзахист, оформлення та подання остаточного варіанту роботи – на початку грудня.

7. Перевірка на наявність текстових збігів, рецензування – перша третина грудня.

8. Захист роботи – середина грудня.

Робота над першим розділом дослідницької роботи передбачає опрацювання матеріалу дослідження (зіставлення оригіналу і перекладу), укладання вибірки, підбір наукових джерел та написання теоретичної частини праці. Робота над другим розділом включає в себе всебічне опрацювання вибірки і застосування висвітлених у першому розділі теоретичних положень на практиці. Іншими словами, у другому розділі потрібно показати, як описані вище лінгвістичні явища «поводяться» у конкретному тексті, який став матеріалом дослідження.

Рекомендується структурувати роботу за класичним принципом – два розділи, кожен з яких поділяється на 2 підрозділи. Однак, структура роботи в кожному випадку зумовлюється особливостями теми та узгоджується з науковим керівником.

Детальніше – див. підрозділ, присвячений структурі та обсягу робіт (стор. 45-53).

1.2.2. Кваліфікаційна робота першого (бакалаврського) рівня

Бакалаврська робота виконується протягом четвертого року навчання. Формою підсумкової атестації в освітній програмі 2023 року вказаний перекладацький проєкт, тому здобувачам рекомендується обирати саме цей вид кваліфікаційної роботи.

У 7 семестрі відбувається затвердження теми та закріплення тем за науковими керівниками, у 8 семестрі – захист. Орієнтовний графік виконання роботи:

1. Вибір та затвердження теми, призначення наукового керівника – жовтень.
2. Робота над вступом і першим розділом – до січня.
3. Робота над другим розділом – до березня.
4. Робота над висновками, уточнення вступу – до квітня.
5. Передзахист, оформлення та подання остаточного варіанту роботи – до середини травня.
6. Перевірка на наявність текстових збігів, рецензування – друга половина травня.
7. Захист роботи – червень.

Робота над першим розділом дослідницької кваліфікаційної роботи аналогічна до курсової (див. стор. 15-17).

У випадку виконання перекладацького проєкту робота над першим розділом передбачає виконання перекладу, визначення об'єкту і предмету дослідження й укладання вибірки. Робота над другим розділом включає підбір та опрацювання необхідних теоретичних джерел, всебічне опрацювання вибірки і представлення досліджуваного явища у власному перекладі на основі релевантних теоретичних положень. Іншими словами, другий розділ є розгорнутим дослідницьким перекладацьким коментарем.

За структурою та змістом дипломна робота схожа на курсову.

У випадку вибору дослідницької роботи, її тема дещо ширша, дозволяється (але необов'язковий) поділ кожного розділу не на 2, а на 3 підрозділи.

Перекладацький бакалаврський проєкт у порівнянні з курсовим передбачає переклад тексту більшого обсягу.

Детальніше – див. підрозділ, присвячений технічним вимогам та обсягу робіт (стор. 45-53).

1.2.3. Кваліфікаційна робота другого (магістерського) рівня

Магістерська робота виконується протягом усього терміну навчання (1-3 семестри). Як і решта робіт, вона може бути дослідницькою, перекладацьким або перекладацько-дослідницьким проєктом, оскільки формою підсумкової атестації в навчальному плані 2023 року вказано кваліфікаційну магістерську роботу. В усіх випадках тема роботи формулюється таким чином, щоб у ній було висвітлено конкретну перекладознавчу проблему.

Водночас формулювання теми повинно бути досить стислим.

У 1 (9) семестрі відбувається затвердження теми та закріплення тем за науковими керівниками, у 3 (11) семестрі – захист. Орієнтовний графік виконання роботи:

1. Вибір та затвердження теми, призначення наукового керівника – жовтень-листопад 1-го року навчання.
2. Робота над вступом і першим розділом – до лютого.
3. Робота над другим розділом – до червня-вересня 2-го року навчання.
4. Робота над висновками, уточнення вступу – до вересня 2-го року навчання.
5. Передзахист, оформлення та подання остаточного варіанту роботи – до листопада.
6. Перевірка на наявність текстових збігів, рецензування – листопад-початок грудня.
7. Захист роботи – перша половина-середина грудня.

Так само, як і на бакалаврському рівні, розділи мають свої особливості. А саме, робота над першим розділом дослідницької роботи передбачає опрацювання матеріалу дослідження (зіставлення оригіналу і перекладу), укладання вибірки, підбір наукових джерел та написання теоретичної частини праці. Робота над другим розділом включає в себе всебічне опрацювання вибірки і застосування висвітлених у першому розділі теоретичних положень на практиці. У порівнянні з бакалаврським рівнем магістерська робота повинна обов'язково містити власне наукове дослідження здобувача.

У випадку виконання перекладацького проєкту робота над першим розділом передбачає виконання

перекладу, визначення об'єкту і предмету дослідження й укладання вибірки. Робота над другим розділом включає підбір та опрацювання необхідних теоретичних джерел, всебічне опрацювання вибірки і представлення досліджуваного явища у власному перекладі на основі релевантних теоретичних положень. Іншими словами, другий розділ є розгорнутим дослідницьким перекладацьким коментарем.

Перекладацько-дослідницький проєкт поділяється на 3 розділи. У першому досліджується певне лінгвістичне явище у конкретному перекладі. У другому розділі автор роботи представляє свою версію перекладу, в якій подається власне бачення вирішення перекладацьких проблем та прийняття перекладацьких рішень. У третьому розділі наводиться розгорнутий перекладацький (перекладознавчий) коментар до власного перекладу.

За структурою та змістом дипломна магістерська робота також схожа на курсову та бакалаврську відповідного типу.

У випадку вибору здобувачем дослідницької роботи кожен розділ може поділятися на 3 підрозділи, або на підрозділи декількох рівнів.

Перекладацький магістерський проєкт у порівнянні з бакалаврським передбачає переклад тексту більшого обсягу.

Перекладацько-дослідницький проєкт рекомендується обирати тільки на другому (магістерському) рівні.

Детальніше – див. підрозділ, присвячений технічним вимогам та обсягу робіт (стор. 45-53).

Розділ 2. Загальні рекомендації до написання усіх видів робіт

2.1. Вибір матеріалу дослідження

Тема дослідження повинна бути актуальною та унікальною, як у дослідницькій роботі, так і в перекладацькому проєкті. Для більшого ступеня такої унікальності рекомендується дотримуватися низки правил під час пошуку матеріалу дослідження.

Для виконання дослідницької роботи та перекладацько-дослідницького проєкту змішаного типу одним із головних критеріїв є наявність текстів оригіналу та перекладу у здобувача. Рекомендується одразу після вибору текстів здійснити пошук інформації за ключовими словами, щоб визначити, які аспекти на цьому матеріалі вже досліджені. Тема роботи повинна стосуватися недослідженого аспекту.

При пошуку матеріалу для перекладацького проєкту основним критерієм є відсутність перекладів у межах мовної пари «англійська-слов'янські». Іншими словами, якщо планується виконувати переклад з англійської мови українською, то не повинно існувати жодного перекладу цього тексту жодною слов'янською мовою. Якщо передбачається перекладати текст з української мови англійською, то цей майбутній переклад також повинен стати першим. Звісно, існує ризик, що за той час, що минає з моменту вибору теми до захисту роботи, хтось інший може виконати та опублікувати власний переклад цього самого тексту. Тому необхідно

передбачати таку ймовірність і вибирати для перекладу більш нишеві або сучасні тексти.

Допускається переклад не цілого тексту, а його фрагменту, якщо повний розмір тексту переважає встановлені норми щодо обсягу перекладацького проєкту. Однак у такому випадку цей фрагмент повинен бути цілісним і логічно завершеним.

Оскільки такий переклад виконується з навчально-науковою метою і не публікується, то право на інтелектуальну власність автора оригіналу не порушуються. За наявності бажання здобувач може опублікувати свій переклад після отримання диплому про вищу освіту, але він несе повну відповідальність за отримання дозволу на публікацію та вирішення всіх супутніх правових питань, пов'язаних з такою публікацією.

NB! Університет, а також жоден з його співробітників не несуть відповідальності за подальші дії здобувача, пов'язані з текстом перекладу.

2.2. Виконання перекладу

Виконання перекладу є обов'язковим у разі роботи над перекладацьким проєктом. Якість виконаного перекладу впливає на отриманий підсумковий бал за виконану роботу. Якісним вважається переклад з високим ступенем адекватності.

Перед початком роботи необхідно здійснити стандартний доперекладацький аналіз оригінального тексту. Рекомендується звернути увагу, перш за все, на жанрово-стилістичні особливості тексту, ознайомитися з критичними матеріалами (за наявності), які пов'язані з

текстом та його автором, вузьким та широким контекстами.

Перекладений текст повинен мати такі самі жанрово-стилістичні особливості, що і текст оригіналу.

Іншими словами, необхідно досягнути якомога вищого ступеня адекватності перекладу. В це поняття також входять лексичний і граматичний компоненти, тобто, тільки переклад, який не містить мовних помилок (крім випадків, коли вони служать засобами художньої виразності), може бути оцінений високим балом.

2.3. Укладання та опрацювання вибірки

Дослідження зазначеного перекладознавчого аспекту відбувається на основі опрацювання мовних або текстових одиниць в окремому документі – вибірці. Від правильності укладання вибірки залежить релевантність отриманих результатів.

За принципом укладання виділяють два основних види вибірки – суцільну і репрезентативну. Суцільна вибірка передбачає включення усіх одиниць, які відповідають певному критерію, репрезентативна – рівномірно вибраних.

Наприклад, якщо передбачається дослідження фразеологізмів, то при укладанні суцільної вибірки потрібно виписати усі фразеологізми, які є у тексті. При репрезентативній потрібно виписати, наприклад, тільки перший фразеологізм з кожної сторінки тексту. Взагалі, кількість одиниць вибірки та її тип залежать від теми роботи та основної одиниці перекладу і потребують обов'язкового узгодження з науковим керівником.

Для зручності опрацювання вибірку рекомендується укладати у форматі електронної таблиці (найпоширеніші формати файлів – XLS, XLSX, ODS). По-перше, така таблиця є відносно компактною, оскільки розмір кожної клітинки на екрані не залежить від її вмісту; по-друге, з отриманими даними можна здійснювати різні логічні та арифметичні операції; по-третє, програмне забезпечення дозволяє в автоматизованому режимі візуалізувати результати дослідження у вигляді графіків та діаграм.

Для можливості якісно опрацьовувати вибірку основні колонки у таблиці мають містити відібрані одиниці з текстів оригіналу і перекладу, інвентаризаційні дані (назва тексту, номер сторінки тощо), критерії належності до різних категорій в оригіналі та перекладі. Рядки у заголовку таблиці крім назв колонок повинні також містити автоматизовані обчислення, як правило суму всіх значень у відповідній колонці.

Таким чином, якщо у колонках з одиницями вибірки та інвентаризаційними даними заповнюється кожен рядок, то в інших ставляться позначки тільки в тих, де є релевантним зазначений критерій.

Передбачається, що в разі заповнення таблиці в такий спосіб кожна колонка з даними міститиме свою назву, під якою буде показано число, що є автоматично обчисленою сумою тих чисел, що знаходяться в цій самій колонці нижче. В такому випадку за виділення цих двох рядків у декількох колонках дає можливість побудувати діаграму декількох типів, яку можна використати для подальшого представлення результатів дослідження.

Зразок типової вибірки:

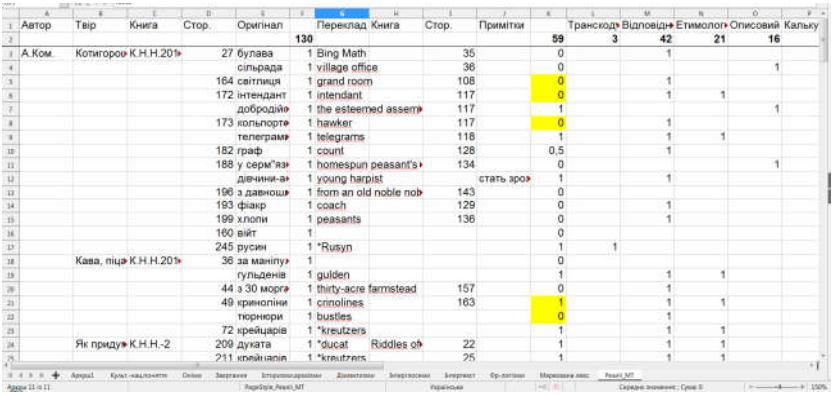

Автор	Твір	Книга	Стор.	Оригінал		Переклад	Книга	Стор.	Примітки		Транскод	Відповід	Етимолог	Описовий	Кальку
					130					59	3	42	21	16	
А.Ком.	Котигорох	К.Н.Н.201	27	булава	1	Bing Math		35		0		1			
				сільрада	1	village office		36		0				1	
			164	світлиця	1	grand room		108		0		1			
			172	інтендант	1	intendant		117		0		1	1		
				добродійо	1	the esteemed assem		117		1				1	
			173	кольпорта	1	hawker		117		0		1			
				телеграма	1	telegrams		118		1		1	1		
			182	граф	1	count		128		0,5		1			
			188	у серм"яз	1	homespun peasant's		134		0				1	
				дівчини-а	1	young harpist			стать зро	1		1			
			196	з давноша	1	from an old noble nob		143		0					
			193	фіакр	1	coach		129		0		1			
			199	хлопи	1	peasants		136		0		1			
			160	війт	1					0					
			245	русин	1	*Rusyn				1	1				
	Кава, піца	К.Н.Н.201	36	за маніпу	1					0					
				гульденів	1	gulden				1		1	1		
			44	з 30 морга	1	thirty-acre farmstead		157		0		1			
			49	криноліни	1	crinolines		163		1		1	1		
				тюрнюри	1	bustles				0		1			
			72	крейцарів	1	*kreutzers				1		1	1		
	Як приду	К.Н.Н.-2	209	дуката	1	*ducat	Riddles ob	22		1		1	1		
			211	крейцарів	1	*kreutzers		25		1		1	1		

Зразок автоматично створеної діаграми:

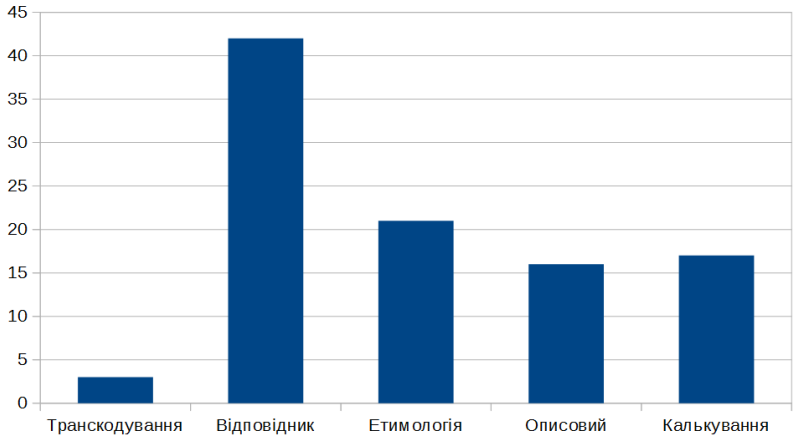

2.4. Теоретична частина роботи

У теоретичній частині опрацьовуються наукові та довідкові джерела з теми, що потім має стати основою для практичної частини дослідження. Серед основних вимог до теоретичної частини роботи – дотримання норм наукового стилю та відсутність недоречесних текстових запозичень.

Так, типовою помилкою багатьох здобувачів є несвідомий перехід з наукового стилю в навчальний (наприклад, такий, яким написаний цей посібник).

Серед вимог до наукового стилю можна назвати такі, як:

1. Цілісність і структура тексту.
2. Наявність посилань на джерела.
3. Наявність посилань на себе (тобто, автора роботи) у реченнях, які містять власні думки.

Розглянемо їх детальніше.

Текст повинен бути цілісним і мати чітку структуру. У будь-якому науковому тексті можна виокремити вступ, основну частину і підсумкову (висновки). Навіть кожен окремий підрозділ роботи має починатися і вступного речення, наприклад: In this chapter, the main attention is given to the classes of culturally biased lexicon. Після завершення викладу думок щодо якогось одного аспекту перед переключенням на інший необхідно подати перехідне речення, наприклад: One more point to be considered is transcoding. Закінчуватися повинен кожен підрозділ реченням зі словом so, thus тощо.

Кожне викладене твердження повинно мати посилання на джерело. Посилання має містити прізвище автора або коротку назву джерела (особливо, якщо автор

відсутній або нерелевантний) і номер сторінки (якщо є поділ на сторінки). Крім цих даних також зазначається рік публікації. Не зайвим буде і періодично вказувати на джерело в тексті. Наприклад, при опрацюванні статті "Translation Techniques" 2015 року публікації автора M. Pinheiro цитування може виглядати так:

> After reviewing various classifications of translation techniques, some new taxonomies are elaborated and suggested (Pinheiro, 2015, p. 128).

або:

> M. Pinheiro (2015, p. 128) reviews various classifications of translation techniques and suggests her own taxonomy.

або:

> In her article on translation techniques, M. Pinheiro (2015) reviews various classifications of them and suggests her own taxonomy (p. 128).

Під час роботи над теоретичною частиною наполегливо рекомендується одразу по ходу цитування оформлювати посилання і вносити джерело у список літератури (хоча б основні вихідні дані, за якими його можна було би ідентифікувати і швидко знайти).

NB! При цитуванні наукових праць рекомендується не зловживати дослівними цитатами, натомість краще віддати перевагу непрямим і перефразованим (які при цьому не повинні спотворювати ідею, висловлену в оригіналі).

NB! Також слід пам'ятати правило, що довжина однієї цитати (дослівної чи перефразованої) не повинна перевищувати 24 слів.

Крім цитованого тексту, теоретична частина обов'язково повинна містити і власні думки автора роботи, як от міркування на тему процитованих робіт й висловлених у них ідей, припущення, аргументи, первинні, попередні й остаточні висновки тощо. В такому випадку також необхідно зазначати на тому, що це власні ідеї, робити своєрідні «посилання на самого себе». Однією з цілей таких вставок є також те, щоб читач роботи чітко відрізняв власні думки автора від думок процитованих вчених, що також дає уявлення про частку власного внеску автора у дослідження. Для цього використовується широкий спектр слів та виразів, наприклад: in my/our opinion, it can be taken as, I/we agree, provided that, it can/should be assumed, as follows from the cited works і т.д.

Таким чином, теоретична частина не може складатися виключно з цитат. Вона повинна містити збалансоване поєднання цитувань, власних думок і невелику кількість прикладів з матеріалу дослідження.

2.5. Методологія

Методологія передбачає огляд методів та опис алгоритму проведеного дослідження. Як правило, автор роботи описує конкретні дії з укладання вибірки, їх обґрунтування та зазначає методи, використані при цьому. В такий самий спосіб описуються і дії з опрацювання вибірки та представлення результатів дослідження.

Методологія дослідження у курсовій та дипломній (бакалаврській) роботі не виноситься в окремий підрозділ. Вона подається у вигляді одного або декількох окремих абзаців наприкінці теоретичної частини або на початку практичної.

У дипломній магістерській роботі, за потреби, методологія може бути представлена в окремому підрозділі у випадку написання дослідницької роботи. У перекладацькому проєкті магістерського рівня, як правило, методологія також входить до теоретичної або практичної частини другого розділу роботи. У перекладацько-дослідницькому проєкті методологія, як правило, повинна бути представлена у першому розділі. Вона може бути подана як у вигляді окремого підрозділу, так і входити до іншого підрозділу.

2.6. Практична частина роботи

У практичній частині необхідно особливу увагу приділити особистому внеску автора у дослідження, що стає можливим тільки після повного опрацювання вибірки.

Схематично зміст практичної частини можна уявити так: вступний абзац, ілюстративні приклади з коментарями, узагальнення зі статистичними даними, підсумковий абзац.

Особливості **ілюстративних прикладів** зумовлюються темою роботи й основною одиницею перекладу. Проте у перекладознавчому дослідженні переважна більшість прикладів двомовна – спочатку подається приклад з оригіналу і через тире – його відповідник у перекладі. На кожну таку частину прикладу оформлюється окреме посилання у дослідницькій роботі, а

у перекладацькому проєкті – тільки на оригінал. Наведений приклад (або група з 2-3 прикладів, об'єднаних за певним критерієм) обов'язково супроводжується власним коментарем автора роботи. У тексті роботи потрібно наводити найяскравіші приклади, які водночас повинні рівномірно ілюструвати всі досліджувані явища. Відтак стає зрозумілим, що немає потреби наводити, як приклади, у тексті роботи всі елементи, вибрані з текстів. Рекомендовано всім наведеним прикладам надати наскрізну нумерацію. Наводити приклади з коментарями можна в такий спосіб:

(2-s) *Whatcha doin' here?* (Lewis 1928, p. 34) – **(2-t)** *Що ти тута робиш?* (Льюїс/Ковальчук 2021, p. 27). As can be seen, the deviant speech behaviour is characterized by the usage of contractions and partial assimilation. To keep to the atmosphere of the literary text, the translator has used the technique of compensation.

Зверніть увагу, що у другому посиланні вказано два прізвища – автора і перекладача.

Блок з прикладів та коментарів до них складає основу практичної частини, однак не менш важливими є статистичні дані, які необхідно навести після цього блоку (або перед ним).

Статистичні дані містять інформацію про кількість та/або частку у відсотках елементів вибірки за окремими групами або критеріями. Як правило, порядок подання цих показників визначається логікою або за спаданням (зростанням), наприклад:

According to the sample, the most frequent technique for rendering culturally-bound lexical units is borrowing (79 cases or 31.3%), compensation (64 cases or 25.4%) and amplification (41 cases or 16.3%).

Представлені статистичні дані пов'язані із загальними висновками.

2.7. Інші структурні частини роботи

2.7.1. Титульний аркуш

На титульному аркуші подається назва університету, факультету і кафедри, на якій виконано роботу. В середній частині зазначаються тема роботи і її тип. Нижче – інформація про автора та наукового керівника. Внизу сторінки – місто (Київ) і рік, в який робота подається на захист.

Інформація про наукового керівника подається із зазначенням наукового ступеня (скорочено), замість імені використовується ініціал. Інших скорочень на титульному аркуші не дозволяється.

Титульний аркуш подається англійською мовою, але тема роботи подається двома мовами: спочатку англійською, потім українською.

Зразок титульного аркушу подається на наступній сторінці:

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
Faculty of Romance and Germanic Philology
Linguistics and Translation Department

Translation project:
Mother and Her Strange Children by M. Gregory

Перекладацький проєкт:
Переклад книги М. Грегорі «Mother and Her Strange Children»

BA Paper

Anastasiia Perekladachuk
PERb12540d

Research supervisor:
I. Profesorenko, Ph.D.

Kyiv 2029

2.7.2. Зміст

Зміст роботи насправді є її планом і подається на окремій сторінці. Всі пункти цього плану повинні повністю збігатися з назвами відповідних частин роботи нижче у тексті.

Такі частини, як анотація, вступ, висновки та список літератури подаються без номерів. Розділи та підрозділи основної частини роботи мають нумерацію арабськими цифрами. Додатки хоч і мають власну нумерацію, але у змісті зазначається тільки загальний заголовок Appendices.

З правого боку подаються номери сторінок, на яких починається кожна зазначена у змісті частина роботи.

Анотація у змісті не зазначається.

Рекомендується формувати зміст автоматично з використанням вбудованих засобів текстового процесору. Це дасть можливість легшого оновлення номерів сторінок, легшої навігації в електронній версії документу, а також додасть естетичного вигляду сторінці змісту. Інструкцію з автоматичного створення змісту (з ілюстративним відео) можна прочитати за цим посиланням: https://support.microsoft.com/uk-ua/office/вставлення-змісту-882e8564-0edb-435e-84b5-1d8552ccf0c0

2.7.3. Вступ

Вступ кожної перекладознавчої роботи містить загальну інформацію про саму роботу. До нього входять такі структурні елементи: актуальність, стан вивчення проблеми, об'єкт і предмет (опційно), мета і завдання, матеріал дослідження, методи і наукова новизна (опційно), структура роботи, а також її апробація (за наявності).

Актуальність теми роботи – це обґрунтування вибору саме цієї теми та/або цього матеріалу дослідження. У дослідницьких роботах актуальність, як правило, обґрунтовується міжкультурними контактами України з іншими країнами в умовах глобалізації та подолання мовних та культурних бар'єрів. У перекладацьких проєктах здебільшого наголошується на актуальності розширення читацької аудиторії для текстів певної тематики.

Стан вивчення проблеми – це короткий перелік прізвищ науковців, які вже досліджували цю тематику. Перелік може подаватися як одним, так і двома (трьома) списками відповідно до різних аспектів теми. Прізвища та ініціали вчених записуються у порядку важливості праць або в абетковому порядку. У ці списки включають тільки тих авторів, праці яких зазначені у списку використаних джерел роботи. Логічно, що в одній студентській роботі неможливо процитувати усіх вчених світу з конкретної галузі, тому кожен такий список повинен закінчуватися словами *and others*.

Об'єкт і **предмет** дослідження зазначаються, як правило, тільки в дослідницьких роботах та в перекладацько-дослідницьких проєктах. Об'єкт – більш загальний, предмет – більш конкретний. Об'єктом може

бути якесь мовне явище, предметом – спосіб його вираження у досліджуваному тексті або жанрі. Наприклад:

The object of the research is idiomatic phraseology of the modern English prose, **the subject** is the correlation of translation strategies applied in the process of translation of the English idioms into Ukrainian.

Мета дослідження формулюється одним твердженням, через іменник (зокрема віддієслівний) або герундій. **Завдання**, заплановані та здійснені для досягнення поставленої мети, формулюються через інфінітиви. Оптимальна кількість завдань у курсовій роботі – 2-3, у бакалаврській – 3-4, у магістерській – 4-5. У перекладацькому проєкті першим завданням рекомендовано зазначити переклад тексту.

Оскільки виконання роботи власне і полягає у дослідженні та висновках з нього, то у меті й завданнях не може бути таких формулювань, як *дослідити*, *зробити висновки* і т.д.

Матеріал дослідження подається в окремому абзаці. Зазначаються конкретні назви текстів, їх автори та обсяг у сторінках або тисячах знаків. Також у дослідницькій роботі наводиться аналогічна інформація про текст перекладу з обов'язковим зазначенням імені перекладача. У перекладацькому проєкті зазначається, що до матеріалу дослідження входить власний переклад.

Методи дослідження зазначаються у вступі тільки у магістерській дослідницькій роботі або перекладацько-дослідницькому проєкті, а також, за бажанням автора, у бакалаврській дослідницькій роботі.

Наукова новизна подається тільки у магістерській дослідницькій роботі. В цьому абзаці необхідно зазначити, що саме зроблено вперше. Як правило, це може бути перший випадок дослідження теми на саме вибраному

матеріалі, або перше застосування певних методів дослідження в межах обраної теми, тощо.

Структура роботи – окремий абзац, у якому подається перелік структурних частин роботи. У дослідницькій магістерській роботі також можна написати короткий зміст кожного розділу (по одному реченню).

Якщо автор роботи здійснив **апробацію**, виступивши з доповіддю на науковій конференції і/або опублікувавши окремі аспекти дослідження у статті або тезах, це необхідно зазначити у кінці вступу. При цьому не потрібно зазначати слова «апробація» чи «публікація» або виділяти напівжирним форматуванням окремі елементи тексту.

2.7.4. Загальні висновки

Висновки до всієї роботи не повинні містити нових думок і цитувань. Логіка подачі інформації у загальних висновках повинна бути пов'язана із завданнями роботи – таким чином, потрібно вказати, що зроблено у процесі виконання кожного завдання, і з яким результатом.

Висновки можуть подаватися тезово у вигляді пронумерованих абзаців.

У кінці загальних висновків потрібно сформулювати в 1-2 реченнях перспективи подальших досліджень.

2.7.5. Список використаних джерел

Список джерел – обов'язкова частина роботи. До списку необхідно внести тільки ті джерела, на які є посилання у тексті роботи. З іншого боку – до нього вносяться назви усіх процитованих у роботі праць.

Бібліографічний опис кожного джерела подається його мовою.

NB! При цьому забороняється використовувати і вносити у список будь-які джерела, видані на території країни-агресора (незалежно від мови тексту), а також ті, які написані російською мовою (незалежно від країни видання та громадянства чи національності автора).

До списку джерел необхідно включати **класичні** (знакові) та **сучасні** праці. Не менше 50% у списку повинні становити джерела, видані не давніше, ніж за 10 років до року захисту роботи. Вкрай **не рекомендується** використовувати для дослідження реферати, бакалаврські роботи та статті чи тези авторства студентів, онлайнові відкриті довідкові джерела на основі вікі-технології, інші джерела з сумнівною релевантністю (приватні блоги, дописи в соцмережах тощо), навчальні посібники та підручники – крім випадків, коли ці джерела є матеріалом дослідження, або, коли це виправдано в достатній мірі.

NB! Рекомендована приблизна **кількість джерел**: з розрахунку 1 джерело на кожні 1 800 знаків основної частини роботи (з урахуванням пробілів), але не менше 10 для дослідницької курсової роботи, і не менше 8 для курсового перекладацького проєкту.

Наукові, довідкові та джерела ілюстративного матеріалу у списку розташовуються в абетковому порядку, стандарт оформлення – APA-7.

Приклади оформлення джерел:

Книга

1. Прізвище, І. (2023). *Назва книги*. Назва видавництва.
2. Surname, N. (2023). *Book title*. Publisher's name.

Перекладна книга

3. Прізвище, І. (2023). *Назва книги* (І. Прізвище, Пер.). Назва видавництва.
4. Surname, N. (2023). *Book title* (N. Surname, Trans.). Publisher's name.

Книга багатотомна

5. Прізвище1, І., & Прізвище2, І. (2023). *Назва тексту* (Т. 1). Назва видавництва. https://www.zvidky-zavantazheno.com/povna_adresa
6. Surname1, N., & Surname2, N. (2023). *Text title* (Vol. 1). Publisher's name. https://www.source-link.com/give_full_address

Текст у збірці або розділ книги

7. Прізвище, І. (2023). Назва тексту. В І. Прізвище (Ред.), *Назва книги* (3-є вид., сс. 56–82). Назва видавництва.
8. Surname, N. (2023). Text title. In I. Surname (Ed.), *Book title* (3rd ed., pp. 56–82). Publisher's name.

Стаття в науковому журналі

9. Прізвище, І. (2023). Назва статті. *Назва Журналу*, *18*(2), 17–22. https://doi.org/10.579865/0957382.58390576893

10. Surname, N. (2023). Article title. *Journal Title, 18*(2), 17–22. https://doi.org/10.579865/0957382.58390576893

Стаття з періодичного видання

11. Прізвище, І. (2023, 1 серпня). Назва статті. *Назва Видання Або Вебсайту*. Доступ 14 серпня 2023, https://www.adresa-resursu.com/povna
12. Surname, N. (2023, August, 1). Article title. *Journal or Resource title*. Retrieved: August, 14, 2023, from https://www.full-address.com/type_here

Словникова стаття

13. Назва організації-укладача. (2023). Назва статті. В *Назва словника* (Номер визначення за наявності; 3-тє вид., с. 517). Назва видавця.
14. Authoring organization name. (2023). Article title. In *Dictionary title* (Number of the definition; 3rd ed., p. 517). Publisher's name.

Стаття з інтернет-словника

15. Прізвище1, N. (2023). Назва статті. В І. Прізвище2 (Ред.), *Назва Словника Або Порталу*. Доступ 14 серпня 2023, https://www.povna-adresa.com/konkretna_stattya
16. Surname1, N. (2023). Article title. In I. Surname2 (Ed.), *Dictionary Or Portal Name*. Retrieved August 14, 2023, from https://www.complete-address.com/type_it_here

Дисертація

17. Прізвище, І. (2023). *Тема дисертації* [Дисертація, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка]. https://doi.org/10.28925/253648-4352981
18. Surname, N. (2023). *Thesis or dissertation title* [Ph.D.Thesis, Nobel Wellington School of Arts]. https://doi.org/10.345823/42886357-4573

Веб-сайт

19. Прізвище, І. (2020). *Назва сторінки*. Загальна назва вебсайту або порталу. Доступ 15 серпня 2023, https://www.adresa.com/konkretnoi_storinky.html
20. Surname, N. (2020). *Webpage title*. Website Or Webportal Title. Retrieved August 15, 2023, from https://www.address.com/of_the_cited_webpage.html

Відео

21. Назва Каналу Або Ім'я Автора. (2020). *Назва відео* [Відео]. YouTube. Доступ 15 серпня 2023, https://youtu.be/jfke45l6ighd8s9le572ilfor
22. Channel or Author's Name. (2020). *Video's Title* [Video]. YouTube. Retrieved August 15, 2023, from https://youtu.be/jfke45l6ighd8s9le572ilfor

Ці та інші типи джерел можна оформити за допомогою автоматизованих інструментів онлайн, наприклад – https://www.scribbr.com/citation/generator/apa/

2.7.6. Додатки

У додатках подаються діаграми та інша інфографіка, а також таблиці. Додатки нумеруються за допомогою великих букв за абеткою і мають назви. В тексті роботи обов'язкова наявність посилань на кожен додаток.

Зразок оформлення додатку:

Appendix A. Methods of rendering realia used by S. Kovalchuk in *Cars-2*

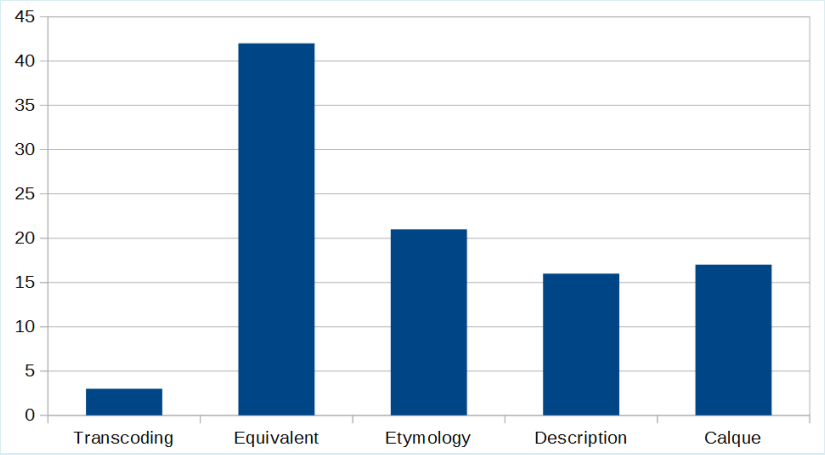

2.7.7. Анотація

Анотація розташовується після титульного аркушу з нової сторінки і виконується двома мовами – спочатку англійською, потім українською. В анотації подається короткий огляд роботи з акцентом на власному внеску, практичній частині та висновках. Перед українськомовною анотацією також зазначається переклад теми роботи українською мовою.

Після кожної анотації в окремому абзаці додається перелік з 4-7 ключових слів в абетковому порядку, або в порядку важливості.

Зразок оформлення анотації:

Abstract

The paper deals with the problem of rendering slang vocabulary in animated cartoon *Cars 2*. It has been revealed, that slang is an inseparable component of some characters' individual style. The translation text contains the proper percentage of slang units selected as cultural equivalents.

Key words: audiovisual translation, *Cars 2*, cultural equivalent, slang, transcoding.

Анотація

Робота присвячена проблемі відтворення сленгу в анімаційному фільмі «Тачки-2». Виявлено, що сленгізми є невід'ємною частиною індивідуального стилю мовлення окремих персонажів. Текст перекладу містить відповідний відсоток сленгізмів, обраних, як культурні еквіваленти.

Ключові слова: аудіовізуальний переклад, культурний еквівалент, сленг, «Тачки-2», транскодування.

2.8. Перевірка роботи на наявність текстових збігів

Особливості наукового стилю такі, що запозичення з інших текстів неминучі. Проте ці запозичення бувають як доброчесними, так і ні.

Доброчесним запозиченням є такий збіг з іншими текстами, до якого належним чином оформлене посилання на джерело – той конкретний текст, із яким власне і спостерігається збіг. Інші збіги вважаються недоброчесними і тому неприпустимі.

Процедура захисту роботи передбачає обов'язкову автоматизовану перевірку на наявність текстових збігів – у розмовному стилі часто вживають вираз «антиплагіатна перевірка». Алгоритм програми передбачає виявлення усіх збігів на рівні фраз довжиною 5 і 25 слів, після чого програма аналізує структуру тексту на наявність посилання на джерело біля кожного такого збігу.

NB! Для зменшення коефіцієнта подібності рекомендується по можливості уникати дослівних цитат, а також важливо уникати будь-яких цитувань довжиною понад 24 слова. В ілюстративних прикладах, коли уникнути дослівно цитування неможливо, надзвичайно важливо вставляти посилання також, включивши відповідне джерело у список літератури.

Після того, як текст роботи буде повністю написаний і узгоджений з науковим керівником, його необхідно буде перевірити на наявність текстових збігів.

Для перевірки потрібно підготувати окрему версію файлу з роботою. Для цього потрібно зберегти паралельну версію і видалити з неї інформацію, яка не підлягає

перевірці. А саме – на титульному аркуші потрібно залишити лише тему, прізвище та ім'я автора, прізвище та ініціали наукового керівника. Потрібно також видалити сторінку змісту, список літератури, додатки та анотації. У випадку виконання перекладацького проєкту потрібно також видалити текст оригіналу (проте текст перекладу слід залишити). Форматування тексту, розмір шрифту, інтервали, поля та інші технічні елементи для перевірки не мають значення.

NB! Після подачі роботи на перевірку на наявність текстових збігів забороняється вносити будь-які зміни до тексту роботи.

Розділ 3. Технічні вимоги та обсяг робіт і їхніх частин

Дотримання технічних вимог є обов'язковою умовою у процесі написання курсових та кваліфікаційних робіт першого та другого рівнів, оскільки впливає на оцінювання якості їхнього виконання.

Загальні рекомендації щодо оформлення **дослідницької роботи:**

- рекомендоване програмне забезпечення: Microsoft Word або Libre Office Writer; формат файлу: DOC, DOCX, RTF;
- шрифт Times New Roman;
- розмір 12[1];
- міжрядковий інтервал 1;
- книжкова орієнтація;
- поля: верхнє/нижнє – 2 см; ліве – 2,5 см; праве – 2 см;
- абзацний відступ – 1,25 см;
- інтервал до та після абзацу – 0 пт;
- розташування тексту в абзаці: заголовки – по центру без абзацного відступу, підзаголовки – за лівим краєм без абзацного відступу, основний текст – за шириною, список літератури – за лівим краєм без абзацного відступу.

[1] Для назви теми на титульному аркуші та назв структурних частин роботи – розмір 14, форматування «напівжирне», малі букви.

Загальні рекомендації щодо оформлення **перекладацького проєкту:**

- рекомендоване програмне забезпечення: Microsoft Word або Libre Office Writer; формат файлу: DOC, DOCX, RTF;
- шрифт Nimes New Roman;
- розмір 12[2];
- міжрядковий інтервал 1;
- книжкова орієнтація (всі складові частини перекладацького проєкту окрім Розділу 1 (переклад);
- поля (книжкова орієнтація): верхнє/нижнє – 2 см; ліве – 2,5 см; праве – 2 см;
- альбомна орієнтація (Розділ 1 (переклад)[3];
- поля (альбомна орієнтація): верхнє – 2,5 см; нижнє – 2 см; ліве/праве – 2 см;
- абзацний відступ – 1,25 см;
- інтервал до та після абзацу – 0 пт;
- розташування тексту в абзаці: заголовки – по центру без абзацного відступу, підзаголовки – за лівим краєм без абзацного відступу, основний текст – за шириною, список літератури – за лівим краєм без абзацного відступу.

---

[2] Для назви теми на титульному аркуші та назв структурних частин роботи – розмір 14, форматування «напівжирне».

[3] Особливості подання перекладу: таблиця з двома колонками (ліва колонка – текст оригіналу, права – переклад). Оскільки україномовний текст очікувано матиме більший обсяг, необхідно вручну регулювати розташування відповідних абзаців за допомогою додавання порожніх рядків на початку і в кінці сторінок чи структурних частин тексту. Допустиме віддалення оригіналу від перекладу за висотою – не більше 5 рядків. З цієї самої причини колонку з українським текстом дозволяється робити ширшою.

Загальні рекомендації щодо оформлення **перекладацько-дослідницького проєкту:**

- рекомендоване програмне забезпечення: Microsoft Word або Libre Office Writer; формат файлу: DOC, DOCX, RTF;
- шрифт Nimes New Roman;
- розмір 12[4];
- міжрядковий інтервал 1;
- книжкова орієнтація (всі складові частини перекладацького проєкту окрім Розділу 2 (переклад);
- поля (книжкова орієнтація): верхнє/нижнє – 2 см; ліве – 2,5 см; праве – 2 см;
- альбомна орієнтація (Розділ 2 (переклад)[5];
- поля (альбомна орієнтація): верхнє – 2,5 см; нижнє – 2 см; ліве/праве – 2 см;
- абзацний відступ – 1,25 см;
- інтервал до та після абзацу – 0 пт;
- розташування тексту в абзаці: заголовки – по центру без абзацного відступу, підзаголовки – за лівим краєм без абзацного відступу, основний текст – за

[4] Для назви теми на титульному аркуші та назв структурних частин роботи – розмір 14, форматування «напівжирне».

[5] Особливості подання перекладу: таблиця з двома колонками (ліва колонка – текст оригіналу, права – переклад). Оскільки україномовний текст очікувано матиме більший обсяг, необхідно вручну регулювати розташування відповідних абзаців за допомогою додавання порожніх рядків на початку і в кінці сторінок чи структурних частин тексту. Допустиме віддалення оригіналу від перекладу за висотою – не більше 5 рядків. З цієї самої причини колонку з українським текстом дозволяється робити ширшою.

шириною, список літератури – за лівим краєм без абзацного відступу.

Обсяг різних видів робіт (всі цифри наведено з урахуванням пробілів):

Обсяг **курсової дослідницької роботи**:

- вступ 1 400-2 200 знаків;
- теоретична частина (розділ 1) – від 7 400 до 11 000 знаків;
- практична частина (розділ 2) – від 7 400 до 11 000 знаків;
- висновки – 1 350-2 100 знаків;
- анотація – 800+900 знаків[6].

Обсяг **бакалаврської дослідницької роботи**:

- вступ – 2 000-2 700 знаків;
- теоретична частина (розділ 1) – від 22 000 до 33 500 знаків;
- практична частина (розділ 2) – від 22 000 до 33 500 знаків;
- висновки – 1 850-2 800 знаків;
- анотація – 900+1 000 знаків.

Обсяг **бакалаврського перекладацького проєкту**:

- текст для перекладу – від 40 000 до 45 000 знаків (з пробілами);
- вступ – 1 800-2 700 знаків;
- перекладацький аналіз – від 20 500 до 30 500 знаків;

[6] Тут і далі кількість знаків анотації вказана за таким принципом: перше число для англомовного тексту, друге – для українськомовного. Слова «Анотація», «Ключові слова» тощо входять у цей обсяг.

- висновки – 1 750-2 600 знаків;
- анотація – 800+900 знаків.

Обсяг **магістерської дослідницької роботи**:
- вступ – 2 000-3 000 знаків;
- основна частина (всі розділи) – від 64 000 до 80 000 знаків;
- висновки – 1 950-2 900 знаків;
- анотація – 1 000+1 100 знаків.

Обсяг **магістерського перекладацького проєкту**:
- текст для перекладу – від 60 000 до 68 000 знаків (з пробілами);
- вступ – 1 900-2 850 знаків;
- перекладацький аналіз – від 29 500 до 39 000 знаків;
- висновки – 1 850-2 700 знаків;
- анотація – 1 000+1 100 знаків.

Обсяг **магістерського перекладацько-дослідницького проєкту**:
- вступ – 2 000-3 000 знаків;
- основна частина (всі розділи) – від 64 000 до 80 000 знаків, з них текст для перекладу – від 18 000 до 30 000 знаків (в зазначений обсяг роботи не враховується текст оригіналу);
- висновки – 1 950-2 900 знаків;
- анотація – 1 000+1 100 знаків.

Нумерація сторінок. Усі сторінки як дослідницької роботи, так і перекладацького проєкту нумеруються за порядком у правому верхньому кутку сторінки арабськими цифрами без крапки в кінці. **Нумерація починається зі сторінки 2**, оскільки на титульній сторінці, яка розташована першою в роботі й включається до

загальної нумерації сторінок, порядковий номер не ставлять.

Титульна сторінка оформлюється мовою написання роботи – англійською, але формулювання теми дублюється українською. На титульному аркуші неприпустимо використання будь-яких скорочень, окрім ініціалів.

Заголовки структурних частин роботи – Conventional Shortenings/Abbreviation (якщо така є у роботі), Introduction, Chapter 1, Chapter 2, Conclusions, List of References, Анотація, Appendix A (B, C…) – друкуються з нової сторінки **маленькими літерами** (крім першої великої) **симетрично тексту (по центру), шрифт набору – жирний, розмір – 14.**

Номер розділу ставлять після слова Chapter (Розділ) (**Chapter 1/ Розділ 1**). Після номеру ставиться крапка. **Назву розділу** друкують в тому самому рядку **симетрично тексту (по центру), формат накреслення шрифту – напівжирний, розмір – 14.** Після назви розділу крапку не ставлять.

Увага! У темі роботи та назвах розділів ВЕЛИКИМИ буквами друкуються **тільки назви концептів**, коли робота виконується в межах когнітивної парадигми лінгвістики.

Підрозділи не друкуються з нової сторінки й нумеруються у межах кожного розділу. Назва підрозділу друкується маленькими літерами (крім першої великої) без абзацного відступу. Номер підрозділу складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу ставиться крапка. Наприклад, **2.3.** – третій підрозділ другого розділу. У кінці назви підрозділу крапка не ставиться, але, якщо назва підрозділу складається з двох або більше речень, їх розділяють між собою крапкою. Шрифт набору нумерації та назв підрозділів **напівжирний, розмір – 12.**

Відстань між **назвою розділу** та **назвою підрозділу** становить **2 інтервали**. Відстань між **назвою підрозділу** та **текстом підрозділу** становить **2 інтервали.** Відстань **між підрозділами** у межах одного розділу також становить **2 інтервали**. Додатковий інтервал можна встановити додаванням порожнього абзацу.

Увага! Між абзацами у межах текстів підрозділів, вступу, анотації та загальних висновків окремий інтервал **не допускається**. Також окремий інтервал не припустимий між джерелами у списку використаних джерел **(List of References).**

Додатки (Appendices). Загальними правилами оформлення додатків є такі:

- кожен додаток починають з нової сторінки;

- слово **Додаток** (**Appendix**) друкується **без лапок, жирним шрифтом, розмір – 14, розташовується по центру.** Позначається додаток великою літерою англійського алфавіту, після якої ставиться крапка, і друкується його заголовок – **жирним шрифтом, розмір – 14, малими літерами з першої великої**.

- зміст додатка подається в довільній формі відповідно до загальних вимог щодо оформлення курсової та кваліфікаційних робіт першого і другого рівнів (маємо на увазі – шрифт, інтервал, стиль, поля).

Приклад оформлення додатку – див. стор. 41.

Список використаних джерел (List of References). Назва Список використаних джерел (List of References) друкується **напівжирним шрифтом, розмір – 14, розташовується по центру.** Відстань між назвою Список використаних джерел (List of References) та першим джерелом у списку становить **2 інтервали.** Джерела розміщуються в такому порядку:

- наукові джерела в алфавітному порядку латиницею (англійська, німецька, французька, італійська,

іспанська, польська мови та ін.). У випадку наявності наукових джерел, написаних мовами з використанням інших абеток (крім латиниці та кирилиці), їх слід подавати в латинській транслітерації у цій частині списку;

- наукові джерела в алфавітному порядку кирилицею (українська).

Вимоги до оформлення списку використаних джерел строго регламентуються спеціальними вимогами (див. підрозділ 2.7.5., с. 37-40).

Ілюстрації (Figures) (рисунки, фотографії, схеми, графіки, тощо) і **таблиці (Tables)** розташовуються у дослідницькій роботі або перекладацькому проєкті (за потреби) безпосередньо після тексту, де про них вперше згадується, або на наступній сторінці. Ілюстрації й таблиці, які розміщуються на окремих сторінках роботи, доцільніше подавати у додатках. Вони включаються до загальної нумерації сторінок, але не входять до загального обсягу роботи.

Вимоги до оформлення **ілюстрацій** є такими:

- ілюстрації позначають словом **Рисунок** (**Figure**) і нумерують послідовно в межах розділу або підрозділу, за винятком ілюстрацій, які подаються у додатках;

- номер ілюстрації може складатися з номера розділу й порядкового номера ілюстрації у тексті розділу або номера розділу, номера підрозділу й порядкового номера ілюстрації у тексті підрозділу, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рисунок 2.2. (Figure 2.2.) – другий рисунок другого розділу; Рисунок 3.2.1. (Figure 3.2.1.) – перший рисунок другого підрозділу третього розділу.

- номер ілюстрації, її назва та пояснювальні написи розміщують послідовно **під ілюстрацією.** Заголовок ілюстрації друкується **з великої літери нежирним шрифтом без лапок і розміщується симетрично тексту (по центру);**

- ілюстрації **не можуть дублювати результати, які розміщуються у таблицях**.

Вимоги до оформлення **таблиць** є такими:

- таблиці позначають словом **Таблиця** (**Table**) і нумерують послідовно в межах розділу або підрозділу, за винятком таблиць, які подаються у додатках;

- напис **Таблиця** (**Table**) з зазначенням її номера розміщується у правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці;

- номер таблиці може складатися з номера розділу та порядкового номера таблиці у тексті розділу або номера розділу, номера підрозділу та порядкового номера таблиці у тексті підрозділу, між якими ставиться крапка. Наприклад: Таблиця 1.2. (Table 1.2.) – друга таблиця першого розділу; Таблиця 1.2.3. (Table 1.2.3.) – третя таблиця другого підрозділу першого розділу;

- у кожної таблиці є назва, яку розміщують над таблицею під словом Таблиця 1.2. й друкують **симетрично тексту (по центру) з великої літери жирним шрифтом без лапок;**

- якщо частина таблиці переноситься на наступну сторінку, потрібно на наступній сторінці написати слова **Продовження табл.** (**Table continuation**) і вказати номер відповідної таблиці. Наприклад: Продовження табл. 1.2. (Table 1.2. Continuation).

Додатки, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають сторінку, **не входять до загального обсягу роботи**. Але всі сторінки зазначених елементів підлягають нумерації на загальних засадах.

Розділ 4. Поради щодо апробації та оприлюднення попередніх результатів дослідження

Надання можливості ознайомитися з попередніми результатами свого дослідження іншим дослідникам – нормальна практика. Як правило, попередні результати дослідження можна опублікувати у науковій статті або представити у вигляді доповіді на науковій конференції (як правило, з публікацією тез).

Апробація на конференції та/або оприлюднення проміжних результатів дослідження у вигляді публікації при написанні курсової роботи – добровільні, дипломної бакалаврського рівня – бажані, але все ще необов'язкові, магістерського рівня – обов'язкові.

Наявність таких здобутків у студентів бакалаврського рівня приносить додаткові бали на захисті роботи, а також надає переваги при конкурсному вступі на навчання на магістерський рівень у межах спеціальності.

Апробація результатів дослідження на конференції дає можливість обговорити попередні результати з незацікавленими особами та дослідити рецепцію своєї теми. Безперечними перевагами участі в конференції є набуття досвіду представлення свого дослідження перед аудиторією – своєрідна репетиція захисту роботи. Також у разі отримання негативного (на думку студента) зворотнього зв'язку щодо доповіді, це ніяк не впливає на бали за виконання роботи. Навпаки, це дає можливість виявити можливі «ризики» і до захисту роботи вчасно їх мінімізувати.

Для студентів є можливість узяти участь у таких конференціях:

- спеціальних студентських;
- для молодих вчених;
- «звичайних» конференціях для всіх учених. Якщо в таких конференціях приймають матеріали від студентів, то участь можлива, як правило, у співавторстві з науковим керівником.

Детальніше про умови участі можна дізнатися в інформаційному листі кожної конференції, який розсилається поштою або публікується в інтернеті. В інформаційному листі також подають контакти оргкомітету конференції, за якими можна задати додаткові запитання щодо самої конференції.

Оприлюднення попередніх результатів дослідження відбувається у вигляді публікації статті або тез у наукових виданнях. До них зокрема належать:

- збірники тез конференцій;
- збірники наукових праць;
- наукові періодичні видання категорії Б або А, зокрема індексовані у наукометричних базах.

Серед видань перших двох видів є такі, що спеціалізуються на працях студентів або молодих вчених. До третього виду належать наукові журнали з високими вимогами до якості статей, вони також інколи приймають роботи студентів у співавторстві з науковим керівником.

Інформацію про вимоги до публікації поширюють або в інформаційних листах (часто електронною поштою), або на сайтах цих видань.

Як правило, звичайна публікація повинна мати постановку проблеми, мету (завдання) дослідження, огляд наукових праць, практичні результати дослідження, висновки, список використаних джерел та анотації. Тези від наукової статті відрізняються меншим обсягом, вужчою темою та меншою глибиною дослідження.

Але слід пам'ятати, що при виборі конференції або наукового видання слід уникати так званих «хижацьких» видань. Ознаками таких видань та конференцій є, як правило, занадто широка проблематика (наприклад, в одній конференції представлені такі галузі, як філологія, правознавство, молекулярна біологія, фізика твердого тіла, журналістика, агрохімія, алгебра, робототехніка та інші), а також невеликий інтервал між крайнім терміном подання інформації та датою конференції чи публікації. Для зменшення ризику співпраці з такими виданнями рекомендується узгоджувати вибір конференції чи збірника з науковим керівником.

NB! Звертаємо увагу на те, що у 2023 році започатковано Всеукраїнську студентську науково-практичну конференцію «Нові тенденції в перекладознавстві, філології та лінгводидактиці в контексті глобалізаційних процесів» (організатори – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка та Житомирський державний університет імені Івана Франка), а також Науковим товариством студентів, аспірантів, докторантів, та молодих вчених Факультету романо-германської філології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка засновано збірник наукових праць "Mundus Philologiae".

Адреса вебсайту збірника: https://mundphil.kubg.edu.ua/index.php/journal/index

Розділ 5. Підготовка до захисту

Захист роботи – це прилюдне представлення результатів дослідження автором роботи у присутності комісії з обговоренням цих результатів.

На захисті автор роботи виголошує доповідь, яка обов'язково має супроводжуватися мультимедійною презентацією.

Основні вимоги до доповіді та презентації:

- дотримання часового регламенту;
- корпоративний шаблон презентації;
- наявність на слайдах презентації інфографіки (блок-схеми, діаграми тощо);
- текст на слайдах тезовий, не повинен збігатися з текстом доповіді;
- наявність ілюстративних прикладів.

Для якісного сприйняття доповіді також необхідно пронумерувати слайди і створити окремий файл із текстом доповіді. У цьому файлі слід позначити номери слайдів, до яких належить кожен фрагмент тексту.

Пропонується така типова структура доповіді та презентації:

Слайд 1 – титульний. Під час його демонстрації доповідач представляється і коротко розповідає про актуальність вибраної теми.

Слайд 2 містить інформацію про мету і завдання. Щоб уникнути дублювання інформації на екрані та у доповіді, можна на слайді розмістити завдання, а розповісти про мету.

Слайд 3 має розповідати про матеріал дослідження. Бажано також не обмежуватися текстом, а додати на

слайд зображення обкладинки книги, ілюстрацію, кадр з фільму, портрет автора тощо.

Наступні 1-2 слайди присвячені теоретичним положенням досліджуваної теми. При цьому не потрібно зосереджуватися на загальній інформації, натомість слід звернути увагу на суттєві для теми роботи речі. Не зайвим буде продемонструвати логічні зв'язки між явищами у вигляді інфографіки.

На **наступних 2-4 слайдах** слід представити власні здобутки з практичної частини роботи. Наявність ілюстративних прикладів обов'язкова. Для захисту роботи слід використати найяскравіші, на думку автора, приклади з вибірки. При цьому не рекомендується їх зачитувати вголос. Найоптимальнішим буде їх прокоментувати.

Наступний **слайд – підсумковий**. На ньому потрібно розмістити у вигляді діаграм загальну оглядову інформацію щодо вибірки зі статистичними даними. У доповіді рекомендується також представити короткі висновки. Інколи для цього можна створити окремий слайд.

Презентацію завершує **слайд з подякою**.

Додатки

А. Стратегії перекладу[7]

Під **стратегією**, як правило, розуміється план дій, спрямований на досягнення мети.

Згідно з PACTE[8] (2011, с.16) однією з головних особливостей перекладацької компетентності є її стратегічна складова, оскільки, вона слугує для контролю процесу перекладу шляхом мобілізації інших підкомпетенцій та визначення того, що активувати на кожному етапі.

Однак, незважаючи на серйозні зусилля з боку відомих вчених щодо всебічного огляду стратегій перекладу (Лершер, 1991; Мунос Мартін, 2000; Забальбескоа, 2000; Моліна і Хуртадо Альбір, 2002; Честерман, 2005; Гамб'є, 2008; Гіль-Бардаї, 2003, 2009; Кернс, 2009), назва та точне визначення стратегії варіюються від одного автора до іншого, що призводить до значної термінологічної амбівалентності (Baker, Saldana, 2020, с.540-541).

Льоршер одним з перших точно визначив стратегію перекладу як «потенційно усвідомлену процедуру для вирішення проблеми, з якою людина стикається, коли

---

[7] Адаптовано за «Енциклопедією перекладознавства» та за довідниками з перекладознавства.

[8] ***PACTE GROUP*** – група вчених, яка досліджує та оцінює перекладацьку компетенцію. До складу групи входять: Еллісон Бібі, Моніка Фернандес, Олівія Фокс, Хуртадо Альбір (головний дослідник), Анна Кузнік, Вільгельм Нейнциг, Патріція Родрігес, Люпе Ромеро, Стефані Віммер.

здійснює переклад текстового сегмента з однієї мови на іншу» (Lörscher, 1991, с. 76).

За Лоренсом Венуті стратегії перекладу передбачають основні завдання вибору іноземного тексту для перекладу та розробку методу його перекладу. Обидва ці завдання визначаються різними факторами: культурними, економічними, політичними (Encyclopedia of Translation, 1998, с. 240-241).

Моліна і Хуртадо Альбір поділяють стратегії на два типи: стратегії осяжності (comprehension), що беруть участь у розрізненні головних і другорядних ідей або встановленні концептуальних відносин; і стратегії переформулювання (reformulation), включаючи перефразування і ретрансляцію (Molina, Hurtado Albir, 2002, p.p. 498 -512).

Забальбескоа (2000) визначає стратегію як свідому дію(-ї), спрямовану на підвищення продуктивності перекладача для виконання певного завдання, особливо з точки зору ефективності та результативності» (Encyclopedia of Translation, 2009, с.120).

Важливими в процесі перекладу є й прагматичні стратегії (що включають відбір інформації в ТТ, що регулюється знаннями перекладача про потенційну читацьку аудиторію перекладу, наприклад, фільтрація культури, зміни інформації, нелітературні зміни, часткові переклад, трансредагування тощо) (Chesterman, 1997, p. 93).

В сучасних дослідженнях перекладацького процесу визначають наступні стратегії:

Глобалізація (Globalization) в перекладі має на меті анулювати мовну різницю, отже носії різних мов прагнуть перекласти свою інформацію мовою, яка вважається мовою міжнаціонального спілкування або сприймається як така, що має найбільшу щільність інформації (Baker, Saldana, 2020)

Локалізація (Localization) передбачає досягнення в процесі перекладу тексту лінгвістичної та культурної відповідності цільовому регіону (країні/регіону та мові), де він буде використовуватися (Baker, Saldana, 2020)

Глокалізація (Glocalization) – процес поширення інформації з одного культурного середовища в інше, тож, повинна бути і дійсно є адаптованою до нового середовища. Цей процес адаптації є ключовим мотивом самої ідеї глокалізації (Robertson, 2014, 21).

Форенизація (Foreignization) використовується для збереження оригінального культурного контексту, з точки зору установок, імен тощо (Outi Paloposki in: Handbook of translation, 2011, p. 40).

Доместикація (Domestication) часто використовується для позначення адаптації культурного контексту або специфічних для культури термінів - переклад Біблії, реалій тощо (Outi Paloposki in: Handbook of translation, 2011, p. 40).

Норми (Norms) передбачають вибір між дотриманням норм, реалізованих у вихідному тексті (які, як передбачається, відображають норми вихідної мови та культури), та дотриманням норм, поширених у цільовій культурі та мові (Baker, Saldana, 2009, p. 189; 2020 p. 375).

Транскреація (Transcreation) пов 'язана з перекладом діяльність, яка поєднує процеси лінгвістичного перекладу, культурної адаптації та (пере)створення або творчого переосмислення певних частин тексту (Mar Díaz-Millón & María Dolores Olvera-Lobo, 2021).

Культурний переклад (Cultural translation) використовується в багатьох різних контекстах і значеннях. За даної стратегії перекладачі намагаються передати широке культурне тло, або прагнуть представити іншу культуру за допомогою перекладу (Baker, Saldana, 2020).

Питання адаптації. Найвідомішим є визначення Вінея та Дарбелнета (1958): адаптація - це процедура, яка може бути використана, коли контекст, згаданий в оригінальному тексті, не існує в культурі цільового тексту, що вимагає певної форми відтворення. Це загальноприйняте визначення розглядає адаптацію як локальну, а не глобальну субстратегію, яка використовується для досягнення еквівалентності ситуацій, де зустрічаються культурні невідповідності (in Baker, Saldana, 2020).

Адаптація може розумітися як сукупність перекладацьких втручань, які призводять до тексту, який не є загальноприйнятим як переклад, але, тим не менш, визнається як такий, що представляє вихідний текст. Таким чином, термін може охоплювати численні інші поняття, такі як привласнення, одомашнення, імітація та переписування (Baker, Saldana, 2020).

Б. Прийоми перекладу

Найбільш розповсюдженою є класифікація прийомів перекладу за Моліною та Хуртадо Албір, представлені в дослідженні «*Перегляд прийомів перекладу: динамічний та функціоналістський підхід*» (Molina, L. & Hurtado Albir, A. (2002). Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach. *Meta*, 47(4), 498–512.)

Прийоми перекладу – це процедури аналізу та класифікації того, як працює еквівалентність перекладу. Вони мають п'ять основних характеристик:

1) впливають на результат перекладу;
2) класифікуються шляхом порівняння з оригіналом;
3) впливають на мікроодиниці тексту;
4) за своєю природою є дискурсивні та контекстуальні;
5) функціональні.

Прийоми перекладу є результатом вибору, зробленого перекладачем, їх валідність буде залежати від різних питань, пов'язаних з контекстом, метою перекладу, очікуваннями аудиторії тощо.

Прийоми перекладу використовуються функціонально і динамічно з точки зору:

1) Жанру тексту (лист-скарга, договір, туристична брошура і т.п.)
2) Виду перекладу (технічний, літературний і т.п.)
3) Способу перекладу (письмовий переклад, переклад з листка, послідовний переклад тощо)
4) Мети перекладу та характеристики перекладацької аудиторії

5) Обраного методу (інтерпретаційно-комунікативний і т.п.)

№ з/п	Назва прийому перекладу[9]	Визначення прийому перекладу
1.	Адаптація (Adaptation)	Заміна культурного елементу з тексту джерела елементом з цільової культури. Це відповідає культурним еквівалентам Ньюмарка та Марго.
2.	Посилення (Amplification)	Введення деталей, які не сформульовані в тексті джерела: інформація, експлікативне перефразування. Це є *додаванням* та перефразуванням у Деліля, експлікативним перефразуванням у Ньюмарка. Примітки – це різновид посилення.

[9] Прийоми перекладу українською мовою з прикладами прокоментовано в статті А.М. Козачука «*Перекладацькі трансформації та прийоми: термінологічні виклики у перекладознавстві*», – Збірник – наукових праць «Нова філологія», № 89, 2023р. – С. 129-136.

№ з/п	Назва прийому перекладу[9]	Визначення прийому перекладу
3.	Запозичення (Borrowing)	Взяте слово або вираз з іншої мови. Запозичення може бути чистим (без будь-яких змін), наприклад, використовувати англійське слово lobby в українському тексті. Або, запозичення може бути натуралізоване (щоб відповідати правилам правопису в TL), наприклад, футбол. Чисте запозичення зустрічається в класифікації SCFA[10]. Натуралізоване запозичення відповідає техніці натуралізації Ньюмарка.
4.	Калька (Calque)	Буквальний переклад іноземного слова або фрази; він може бути лексичним або структурним, наприклад, англійський переклад *Normal School* для французької *École normale*. Це відповідає прийняттим нормам SCFA.

[10] SCFA - інноваційна робота Віне і Дарбелне «*Стилістичне порівняння французької і англійської мов*» (SCFA) (1958) була першою класифікацією прийомів перекладу, яка мала чітку методологічну мету.

№ з/п	Назва прийому перекладу[9]	Визначення прийому перекладу
5.	Компенсація (Compensation)	Вводиться елемент інформації або стилістичного ефекту тексту джерела в іншому місці в тексті перекладу, оскільки він не може бути відображений в тому ж місці, що і в тексті джерела. Це відповідає концепції SCFA.
6.	Опис (Description)	Термін або вираз замінюється описом його форми та/або функції, наприклад, переклад *the Italian panettone* українською *як традиційний італійський торт, який їдять напередодні Нового року*.
7.	Дискурсивне створення (Discursive creation)	Встановлюється тимчасова еквівалентність, яка є абсолютно непередбачуваною поза контекстом, наприклад, український переклад фільму The Revenant як *Легенда Г'ю Гласса*. Це збігається з пропозицією Деліля.

№ з/п	Назва прийому перекладу[9]	Визначення прийому перекладу
8.	Усталений еквівалент (Established equivalent)	Використовується термін або вираз, визнаний (словниками або мовою) як еквівалент у тексті перекладу, наприклад, для перекладу англійського виразу *They are as like as two peas* є еквівалент *Як дві краплі води* в українській мові.
9.	Узагальнення (Generalization)	Використовується більш загальний або нейтральний термін, наприклад, для перекладу українського слова «вітрина» використовується *window* англійською мовою.
10.	Лінгвістичне посилення (Linguistic amplification)	Додаються мовні елементи. Це часто використовується при послідовному перекладі та дубляжі, наприклад, для перекладу англійського виразу No way українською мовою було перекладено як *Ні в якому разі* замість використання виразу з однаковою кількістю слів, *Зовсім ні*.

№ з/п	Назва прийому перекладу[9]	Визначення прийому перекладу
11.	Лінгвістичне стиснення (Linguistic compression)	Синтезуються мовні елементи в тексті перекладу. Це часто використовується при синхронному перекладі та субтитруванні, наприклад, для перекладу англійського питання «*Yes, so what*?» українською мовою, замість використання фрази з однаковою кількістю слів, використовується «*То що?*».
12.	Дослівний переклад (Literal translation)	Щоб перекласти слово або вираз слово в слово, наприклад, *They are as like as two peas українською - Вони такі ж, як дві горошини.* Наш дослівний переклад відповідає формальному еквіваленту Ніди; коли форма збігається з функцією та значенням.
13.	Модуляція (Modulation)	Змінюється точку зору, фокус або когнітивна категорія по відношенню до тексту джерела; це може бути лексичною або структурною модуляцією. Наприклад: перекласти, як *ви збираєтеся мати дитину*, замість того, *щоб бути батьком*.

№ з/п	Назва прийому перекладу[9]	Визначення прийому перекладу
14.	Конкретизація (Particulariza-tion)	Використовується більш точний або конкретний термін, наприклад, перекласти *window з* англійської мови як *каса* українською мовою.
15.	Скорочення (Reduction)	Скорочується інформація при перекладі тексту джерела мовою перекладу. Наприклад, *місяць посту на* противагу *Рамадану* при перекладі з арабської мови. Це відповідає стислості Деліля, а також упущенню Васкеса Айори.
16.	Заміна (лінгвістична, паралінгві-стична) Substitution (linguistic, paralinguistic)	Змінюються мовні елементи на паралінгвістичні (інтонація, жести) або навпаки. Наприклад, перекладати арабський жест покладання руки на серце як «*Дякую*». Він використовується передусім у перекладі.

№ з/п	Назва прийому перекладу[9]	Визначення прийому перекладу
17.	Перестановка (Transposition)	Використовується, щоб змінити граматичну категорію, наприклад, *He will soon be back (Він незабаром знову буде)* перекладений українською мовою як *Він запізниться* - змінивши прислівник на дієслово запізниться, замість того, щоб зберігати прислівник і писати: *Він незабаром повернеться*.
18.	Варіація (Variation)	Змінюються мовні або паралінгвістичні елементи (інтонація, жести), які впливають на аспекти лінгвістичної варіації: зміни текстового тону, стилю, соціального діалекту, географічного діалекту тощо, наприклад, вводити або змінювати діалектні показники для персонажів при перекладі для театру, зміни тону при адаптації романів для дітей тощо.

В. Схема перекладацького аналізу тексту (адаптована версія за Крістіаною Норд)

ЕКСТРАТЕКСТУАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ EXTRATEXTUAL FACTORS	
Автор	Автор тексту, творчий доробок автора
Посил та мотивація автора	З якою метою написано текст? Що спонукало автора до написання тексту? Яку думку автор прагне донести до читачів? Які події могли вплинули на написання тексту?
Цільова аудиторія	Для кого призначено текст? Цільова аудиторія: вік; стать; вид діяльності; соціальний статус; культурні та географічні особливості тощо.
Засоби та форми передавання тексту	Якими засобами передано текст цільовій аудиторії? У якій формі? Засоби передавання та відтворення інформації: газети, журнали, книжки, радіо, телебачення, інтернет, кінематограф, звукозаписи, відеозаписи тощо. Форми передачі інформації: усна, письмова (друкована).
Місце написання та видання	Де написано текст? Де опубліковано текст?
Час написання та видання	Коли написано текст? Коли опубліковано текст?
Функція тексту	Яку мету переслідує автор у спілкуванні з потенційним читачем? З якою метою автор ділиться інформацією з потенційним читачем? Функції тексту: мотиваційна, естетична, інформаційна, розважальна

	тощо.
ІНТРАТЕКСТУАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ INTRATEXTUAL FACTORS	
Сюжет	Яка головна ідея тексту? Які проблеми автор висвітлює у тексті? Які події автор описує у тексті?
Жанр	Жанр тексту, загальні ознаки текстів певного жанру, стиль автора.
Композиція	Стандартизований документ чи художній текст? Яка структура тексту? З яких частин складається текст? Чи пов'язані частини між собою? Як пов'язуються частини між собою?
Невербальні елементи	Наявність у тексті ілюстрацій, фото, таблиць, графіків тощо. Яку роль невербальні елементи відіграють у тексті? Чи сприяють вони кращому розумінню та сприйняттю інформації, якою автор ділиться з цільовою аудиторією?
Лексичні особливості	Аналіз мовних норм тексту: лексика, фразеологія, словотворення, стилістичні засоби (метафора, метонімія, повтор тощо) *(при наявності)* тощо.
Синтаксичні особливості	Аналіз граматичної будови словосполучень, речень та висловлювань: типи й характерні ознаки речень, зв'язки слів та словосполучень у речення; синтаксичні стилістичні засоби (анафора, паралельні конструкції, асиндетон, полісиндетон, інверсія, перелічення, еліпсис тощо).

Г. Короткий українсько-англійський глосарій

автор – author, sender
актуальний – topical
актуальність – topicality
анафора – anaphora
анотація – abstract
асиндетон – asyndeton
бакалаврська (кваліфікаційна) робота – BA paper
варіація – variation
вибірка – sample
вступ – introduction
вступ/передумова – preamble
гістограма – bar chart
дипломатична заява – diplomatic statement
дипломатичний підстиль – diplomatic substyle ,the language of diplomatic documents
дипломатичні ноти – diplomatic notes
дискурсивне створення – discursive creation
діаграма – diagram, chart
дослівний переклад – literal translation
екзаменаційна комісія – examination board
екстратекстуальні характеристики – extratextual factors
еліпсис – ellipsis
естетична функція – aesthetic function
завдання дослідження – task(s) of the research
заключна частина – closing sentences
заміна (лінгвістична, паралінгвістична) – substitution (linguistic, paralinguistic)
запозичення – borrowing
засоби та форми передавання інформації – medium
інверсія – inversion
інтратекстуальні характеристики – intratextual factors

інформаційна функція – informative function
калька – calque
компенсація – compensation
композиція тексту – text composition
конкретизація – particularization
кругова діаграма – pie chart
курсив – italicised (formatting)
курсова робота – course paper
лінгвістичне посилення – linguistic amplification
лінгвістичне стиснення – linguistic compression
магістерська (кваліфікаційна) робота – MA thesis
матеріал дослідження – body of the research
матеріали конференції (збірник) – conference proceedings
меморандум – memorandum
мета – objective, purpose
метафора – metaphor
методи дослідження – research methods
методологія – methods
метонімія – metonymy
модуляція – modulation
мотиваційна функція – motivational function
науковий керівник – scientific advisor
невербальні елементи – non-verbal elements
обґрунтування – substantiation
об'єкт дослідження – object of the research
опис – description
основна частина – main part
офіційно-діловий стиль – style of official and business documents
паралельні конструкції – parallelism
перелічення – enumeration
перестановка – transposition
повтор – repetition
полісиндетон – polysyndeton
попередні результати дослідження – preliminary results of the research

посил автора – sender's intention
посилання – reference
посилення – amplification
практична частина – empirical part
предмет дослідження – subject of the research
прийоми перекладу – translation techniques
рецензент – reviewer
рецензія – review
розважальна функція – entertainment function
розгорнута анотація, реферат – summary
розділ – chapter
синтаксичні стилістичні засоби – syntactic figures
скорочення – reduction
стаття – article
стилістичні засоби – rhetorical figures
схема – figure
сюжет – subject matter
тези (доповіді на конференції) – abstract
узагальнення – generalization
ультиматум – ultimatum
усталений еквівалент – established equivalent
функція тексту – text function
цитування – quoting
цільова аудиторія – recipient

Список джерел

1. Козачук, А. (2023) Перекладацькі трансформації та прийоми: термінологічні виклики у перекладознавстві. *Нова філологія*, *89*, 129-136.
2. Baker, M. (ed.), Saldanha, G. (ed.) (1998). *Routledge encyclopedia of translation studies* / edited by: 1st ed. /London, New York: Routledge.
3. Baker, M. (ed.), Saldanha, G. (ed.) (2009). *Routledge encyclopedia of translation studies* / edited by: 2nd ed. / London, New York: Routledge.
4. Baker, M. (ed.), Saldanha, G. (ed.) (2020). *Routledge encyclopedia of translation studies* / edited by Mona Baker and Gabriela Saldanha: 3d ed. /London, New York: Routledge.
5. Chesterman, A. (1997). *Memes of translation: the spread of ideas in translation theory.* John Benjamins Publishing Company: Amsterdam, Philadelphia.
6. Díaz-Millón, M.&Olvera-Lobo, M.D. (2021): *Towards a definition oftranscreation: a systematic literature review*. Perspectives. DOI: 10.1080/0907676X.2021.2004177. Routledge: Taylor & FrancisGroup: UK.
7. Gambier, Y. (ed.), van Doorslaer, L. (ed.) (2011). *Handbook of translation studies*: vol. 1. Amsterdam: John Benjamins.
8. Gambier, Y. (ed.), van Doorslaer, L. (2011). *Handbook of translation studies*: vol. 2. Amsterdam: John Benjamins.
9. Lörscher, W. (1991). *Translation Performance,Translation Process, and Translation Strategies. A Psycholinguistic Investigation.* Tübingen: Gunter Narr.
10. Molina, L. & Hurtado Albir, A. (2002). *Translation Techniques Revisited: A Dynamic and Functionalist Approach.* Meta, 47(4), 498–512. Retrieved from: https://doi.org/10.7202/008033ar.

11. Nord, C. (2005). 2d ed. *Text Analysis in Translation: Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis.* Amsterdam: Rodopy.
12. Nord, C. (2018). 2d ed. *Translating as a Purposeful Activity: Functionalist Approaches Explained.* Routledge.
13. Robertson, R. (ed.) (2014). *European Glocalization in Global Context.* Hampshire: Palgrave Macmillan.

Навчально-методичне видання

Як написати перекладознавчу роботу. Методичні вказівки з написання курсових та кваліфікаційних робіт. Для студентів та магістрантів освітньо-професійної програми "Переклад"

Укладачі:

Андрій Козачук, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри лінгвістики та перекладу Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Світлана Меркулова, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри лінгвістики та перекладу Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Оксана Мілова, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри лінгвістики та перекладу Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Подається в авторській редакції